

**RASM-RUSM VA URF-ODAT ETNOGLASSALARINING INGLIZ VA O‘ZBEK
ASARLARIDA BERILISHI**

Dildora Farmanova

Buxoro davlat universiteti tayanch doktoranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek adabiyotida urf-odatlar va ularni aks ettirgan asarlar haqida ma’lumot beriladi. Har bir xalq uchun bunday rasm-rusmlar betakror va beqiyosdir. Ularni etnoglaskik tahlil qilish esa bugungi maqolamizning vazifasidir.

Kalit so‘zlar: Etnik adabiyot, etnoglaska, madaniyat, urf-odatlar, turmush tarsi, rasm-rusm.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация о традициях и произведениях, отражающих их в английской и узбекской литературе. Такие картины уникальны и неповторимы для каждого народа, их этнографический анализ – задача сегодняшней статьи.

Ключевые слова: Этническая литература, этно- культура, обычаи, быт.

ABSTRACT

This article provides information about traditions and works that reflect them in English and Uzbek literature. Such pictures are unique and incomparable for every people. Their ethnographic analysis is the task of today's article.

Keywords: Ethnic literature, ethnoglossary, culture, customs, way of life.

Kirish. Har bir millat madaniyatini uning urf-odat, an’ana va qadriyatlaridan ajratgan holda tassavvur etib bo‘lmaydi. Etnoglaska nomi ostida birlashgan etnografizlarni o‘rganish milliy urf-odat va qadriyatlarni tadqiq etishda ahamiyatli. Urf-odatlar muayyan etnosning o‘ziga xosliklarini namoyon etadi, bu urf-odatlar namoyon bo‘ladigan makon va joy butun etnografik sistemada lisoniy belgi sifatida faol o‘ringa ega, shu jihati bilan etnoglaska va etnografiya uchun muhim.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi.

Turkiy tilshunoslikda etnografizmlar tadqiqiga M. I. Byatushgova, A. K. Apoyev kabilarning ilmiy izlanishlari ham katta hissa bo‘lib qo‘shildi. Etnografizmlarni va

etnoglissalarni monografik planda tadqiq etish lingvistik birliklarning o‘zaro munosabatini ochishga, ularni maydon sifatida o‘rganishga qulay imkon yaratadi. O‘zbek tilidagi rasm-rusumlar va joy, makon bilan bog‘liq tushunchalarning nomlarini sistemaviy asosda maxsus o‘rganish ehtiyojidan kelib chiqib, turli urf-odatlar, marosimlar bilan bog‘liq tushunchalarni muayyan mikromaydonga birlashtirish va ularni semik jihatdan tahlil etish o‘ziga xos ahamiyatga ega. Etnografizmlarning va etnoglissalarni ichki tuzulishi va tuzilish birliklari o‘rtasidagi xilma-xil munosabatlarni ochish ham hozirgi o‘zbek tilshunosligi uchun katta ahamiyatga ega. Yuqoridagi ishlarda O‘zbekiston hududida mavjud bo‘lgan o‘zbeklar urf-odatlarini va makon etnografizmlari va etnoglissalari o‘rganilgan va hozirgacha o‘rganilyapti.

MUHOKAMA. Ta’kidlash o‘rinliki, etnografik leksika va etnoglissa, etnik so‘zlar mavzu va hajm jihatidan juda keng. To‘y marosimlariga oid etnografizmlar alohida o‘rganishni taqozo etadi. O‘zbek to‘y marosimlarini o‘rgangan H. Ismoilov o‘zbek to‘y marosimlarini quyidagi ma’naviy guruhlariga ajratadi:

- muhim sana bilan bog‘liq to‘ylar (tug‘ilish to‘yi, beshik to‘yi, soch to‘yi va boshq.);
- sunnat to‘ylari;
- yigitlik to‘ylari (yigitlik oshi, mo‘ylov to‘yi);
- nikoh to‘yi (qiz ko‘rish, non sindirish, to‘qqiz taboq);
- to‘y bilan birga o‘tkaziladigan marosimlar (ijob to‘yi, qiz oshi);
- to‘ydan so‘ng o‘tkaziladigan marosimlar.

Bunday marosimlar o‘zbek xalqining ajralmas tarixiy va an’anaviy marosimlaridir. Bu urf-odatlar asrlar davomida o‘tkazilib kelinadi va kelajak avlodga boricha yetkazib berilishini ta’minlash har bir o‘zbekning burchidir.

Bunday urf-odatlarimizdan to‘y marosimlari tasvirlangan asarlar bu udumlarning chiroyini boricha kitobxonga yetkazib asrlar davomida saqlab qoladi. To‘y marosimlari buyuk yozuvchi A. Qodiriyning ”O‘tgan kunlar” asarida to‘y marosimi va odatlarimiz haqida ko‘pgina ajoyib fikrlarga ega bo‘lamiz. Yana bir tengsiz asarlardan biri bo‘lgan O‘. Hoshimovning “ikki eshik orasi” asarini ham takidlab o‘tishimiz joiz deb o‘ylayman. Bu asarda ham to‘y marosimi va unga xos urf-odatlarimiz ajoyib ifodalangan.

NATIJALAR. O‘zbek xalqining etnik urf-odatlaridan bo‘lgan to‘y marosimini ingliz xalqida va adabiyotida ham ko‘rishimiz mumkin. Ingliz xalqida ham to‘y marosimi ingliz xalqiga xos etnik xususiyatga ega. Ingliz xalqida to‘y marosimidagi kelinning oq libosi, kelin-kuyovning uzuklar almashinib barmoqlariga taqishlari, to‘y marosimi torti va gul uloqtirish marosimlari qadimdan o‘z xususiyatiga va ingliz xalqi uchun pur ma’noga ega.

Ingliz to‘y marosimiga oid urf-odatlar Uilyam Goldmen “The Princess Bride”. (malika kelin) asarida keng yoritgan. Yana shunday asarlardan Sharlotta Brontening “Jane Eyre” (Jeyn Eyr) asarida to‘y marosimiga oid urf-odatlar aks ettirilgan. Yana bir to‘y marosimi betakror ifodalangan asarlardan biri M. Montgomeriyaning “Anne’s house of dreams” (Annaning orzular uyi) asarida to‘y marosimi va uning qanday go‘zal marosim ekanligi va kelin va kuyovning hayajonlari tasvirlangan. Shunday qilib, u nihoyat o‘zining eski maktabdagi raqibi Gilbert Blaytga Green Gables bog‘ida turmushga chiqqanida, Kanadadan Yaponiyagacha bo‘lgan yuraklar eriydi, bu fantastik eng shirin to‘ylardan biri bo‘lishi kerak:

“Sentyabr kuni peshinda... ozg‘in va ko‘zlari chaqnab, qizlik baxtining tumanida, qo‘llari atirgullarga to‘la eski, gilamli zinadan tushgan baxtli va go‘zal kelin edi. Pastdagi zalda uni kutib turgan Gilbert unga mehribon ko‘zlari bilan qaradi. U nihoyat uniki edi, bu qochqin, uzoq vaqtdan beri qidirilgan Anna, yillar davomida sabr-toqatdan keyin g‘alaba uniki edi ... U unga loyiqmidi? ... keyin, u qo‘lini cho‘zganida, ularning ko‘zlari to‘qnashdi va barcha shubhalar quvonch bilan yo‘q qilindi. Ular bir-biriga tegishli edi; va hayot ular uchun qanday bo‘lishidan qat‘i nazar, bu hech qachon o‘zgartira olmaydi. Ularning baxti bir-birining qo‘lida edi va ikkalasi ham qo‘rqmas edi.

Xulosa

Shunday urf-odatlar go‘zal talqini asarlarda o‘lmas va ularni o‘qigan sari adabiyotga , etnoglassalarni o‘rganishga qiziqishimiz yana ham oshadi.

Adabiyotlar

1. Etnolingvistika va etnografik leksika haqida / Хумаюн Мухаммед Надим. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2019. — № 30 (268). — С. 147-149. — URL: <https://moluch.ru/archive/268/61766/> (дата обращения: 07.12.2023).
2. <https://www.penguin.co.uk/articles/2020/07/best-weddings-in-literature>
3. Alimova.Z.N (2019) BORROWINGS-LINGUISTIC PHENOMENA Theoretical & Applied science (4) 367-370